

صلى الله عليه وسلم

دانشگاه پیام نور

دانشکده علوم انسانی

مرکز تهران

پایان نامه برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد

رشته حقوق بین الملل

گروه حقوق

قواعد و آثار حق اختراع در سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری

عارف تقی زاده

استاد راهنما: دکتر حاتم صادقی زیازی

استاد مشاور: دکتر امیر هوشنگ فتحی زاده

تیر ۱۳۹۳

دانشگاه آزاد اسلامی تهران

تاریخ .....
شماره .....
پیوست .....

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مرکز تهران جنوب

تصویب نامه

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته حقوق گرایش بین الملل
تحت عنوان:

قواعد و آثار حق اختراع در سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری

نام خانوادگی: تقی زاده
شماره پروانه: ۱۷۵۸۸
شماره دانشجویی: ۹۰۰۰۹۸۵۴۷
تاریخ: ۹۳/۰۴/۱۰
عارف
نام: نام خانوادگی
شماره پروانه: ۱۰/-
تاریخ: تاریخ
درجه ارزشیابی: عالی
نمره: ۱۹٫۵ دوازدهم

هیات داوران:

داوران	نام	نام خانوادگی	کد استادی	مرتبه علمی	امضاء
راهنما	حاتم	صادقی زبازی	۳۹۱۲۷۳		
راهنمای دوم	.	.	.		
مشاور	امیر هوشنگ	فتحی زاده	۴۸۶۱۳۴		
مشاور دوم	.	.	.		
داور	عبدالرسول	دانی			
داور دوم	.	.	.		

تهران، خیابان انقلاب، خیابان
استاد نجات الهی، نرسیده به
چهار راه سپند، دانشگاه پیام نور
مرکز تهران جنوب، پلاک ۲۳۳

تلفن: ۸۴۲۲۴
۸۸۸۰۱۰۹۰
فکس: ۸۸۸۰۳۶۸۵
کد پستی: ۱۵۸۴۶۶۸۶۱۱

نشانی الکترونیک:

www.teh-jonuob.pnu.ac.ir
Jonuob@tpnu.ac.ir

تقديم به روم پاک پدرم

سپاس و ستایش بیکران پروردگار یکتایی را سزاست که با لطف بی‌متهایش، موهبت نگارش این پژوهش را به من ارزانی نمود و این امر میسر نبود، مگر در سایه مساعدت تمامی عزیزانی که سهم بسیار والا و ارزنده در مراحل انجام آن داشته‌اند.

به پاس محبت تمامی سروران گرامی، از جمله جناب آقای دکتر حاتم صادقی زیازی (استاد راهنما) و جناب آقای دکتر امیرھوشنگ فتحی‌زاده (استاد مشاور) که بنده را یاری کردند، بدین وسیله مراتب قدردانی خود را اعلام نموده و از حضرت دوست برای همه عزیزان بهروزی، کامیابی و سعادت را آرزومندم.

چکیده

حق اختراع مجموعه حقوقی انحصاری است که تحت شرایطی خاص، به مخترع یک اختراع برای مدت زمانی محدود اعطاء می‌گردد. فراهم آوردن چنین حمایتی از اختراعات که از زیرشاخه‌های حقوق مالکیت فکری است به دلیل تأثیرات مثبتی که در پیشرفت صنعت و رشد رفاه اجتماعی دارد بسیار حائز اهمیت می‌باشد. سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری هر یک به موازات یکدیگر نقش به‌سزایی در مقرر داشتن این حقوق در عرصه بین‌المللی ایفاء می‌کنند. سازمان جهانی تجارت به واسطه موافقتنامه تریپس، و سازمان جهانی مالکیت فکری به لحاظ اینکه معاهدات بسیاری را مدیریت می‌نماید حمایت قابل قبولی در این زمینه به عمل آوردند. هدف پایان‌نامه حاضر بررسی قواعد و آثار حق اختراع در سازمان‌های مذکور می‌باشد. آشنایی با این قواعد با توجه به اینکه مؤید استانداردهای جهانی است، هم در رابطه با اعضا هم جهت الحاق امری ضروری خواهد بود. چنین شناختی برای متقاضیان، که اصلی‌ترین ذینفعان حق اختراع را تشکیل می‌دهند نیز مفید می‌باشد. نتیجه بررسی‌ها نشان می‌دهد که این دو سازمان به نوعی لازم و ملزوم یکدیگرند؛ از طرفی سازمان جهانی تجارت را می‌توان ضامن اجرا حداقل حقوق ماهوی، و از طرفی دیگر سازمان جهانی مالکیت فکری را تکمیل کننده این قواعد به لحاظ پیش‌بینی قواعد شکلی کافی در این رابطه محسوب نمود.

واژگان کلیدی: حق اختراع، حقوق مالکیت فکری، سازمان جهانی تجارت، سازمان جهانی مالکیت فکری.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۷	بخش اول: مفاهیم، مبانی نظری و پیشینه تاریخی
۸	فصل اول: تعریف حق اختراع و جایگاه آن در حقوق اموال
۸	مبحث اول: مفهوم نظری حق اختراع و تمایز آن با اختراع
۹	مبحث دوم: جایگاه حق اختراع در حقوق اموال
۹	گفتار اول: تعریف مال
۱۱	گفتار دوم: تقسیم بندی اموال
۱۱	بند اول: اموال منقول و اموال غیر منقول
۱۲	بند دوم: اموال مادی و اموال غیر مادی
۱۳	گفتار سوم: حقوق مالی
۱۴	بند اول: حق عینی و حق دینی
۱۵	بند دوم: حقوق معنوی
۱۶	گفتار چهارم: مالکیت فکری
۱۸	گفتار پنجم: حق اختراع در تقسیم بندی اموال و حقوق مالی
۱۸	بند اول: حق اختراع در تقسیم بندی اموال
۱۸	بند دوم: حق اختراع در تقسیم بندی حقوق مالی
۲۰	فصل دوم: مبانی نظری در حمایت از حق اختراع
۲۰	مبحث اول: نظریه حقوق طبیعی
۲۲	مبحث دوم: نظریه عدالت توزیعی
۲۴	مبحث سوم: نظریه پیامدگرا

- گفتار اول: انگیزه و محرکی برای اختراع و نوآوری ۲۴
- گفتار دوم: انگیزه و محرکی برای افشاء اطلاعات ۲۵
- مبحث چهارم: حق اختراع از دیدگاه اقتصادی ۲۶

فصل سوم: پیشینه تاریخی حق اختراع ۲۹

- مبحث اول: حق اختراع در عرصه بین‌المللی ۲۹
- گفتار اول: کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی ۲۹
- گفتار دوم: معاهده همکاری ثبت اختراع ۳۱
- گفتار سوم: سازمان جهانی مالکیت فکری ۳۲
- گفتار چهارم: موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری ۳۳
- مبحث دوم: حق اختراع در حقوق ایران ۳۵
- گفتار اول: قانون ثبت علائم و اختراعات (مصوب ۱۳۱۰) ۳۵
- گفتار دوم: الحاق به کنوانسیون پاریس ۳۵
- گفتار سوم: قانون حمایت از حقوق پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای (مصوب ۱۳۷۹) ۳۶
- گفتار چهارم: عضویت در سازمان جهانی مالکیت فکری ۳۶
- گفتار پنجم: قانون تجارت الکترونیکی (مصوب ۱۳۸۲) ۳۶
- گفتار ششم: اداره کل مالکیت صنعتی ۳۷
- گفتار هفتم: قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری (مصوب ۱۳۸۶) ۳۷
- گفتار هشتم: الحاق به معاهده همکاری ثبت اختراع ۳۸

بخش دوم: حق اختراع در سازمان جهانی تجارت ۴۰

فصل اول: قواعد عمومی و اصول اساسی موافقتنامه تریپس ۴۱

- مبحث اول: ماهیت و دامنه شمول تعهدات ۴۱
- مبحث دوم: مواد مرتبط با کنوانسیون پاریس ۴۲
- مبحث سوم: اصل رفتار ملی ۴۳
- مبحث چهارم: اصل دولت کامله‌الوداد ۴۳

۴۴	مبحث پنجم: موافقتنامه‌های چند جانبه
۴۴	مبحث ششم: خاتمه حقوق
۴۵	مبحث هفتم: اهداف و اصول
۴۷	فصل دوم: قواعد اختصاصی حق اختراع و مزایای موافقتنامه تریپس
۴۷	مبحث اول: قواعد اختصاصی حق اختراع
۴۷	گفتار اول: اختراعات قابل ثبت و شرایط حمایت
۴۷	بند اول: موضوعات قابل ثبت
۴۷	الف- تازگی
۴۸	ب- گام ابداعی
۴۸	ج- کاربرد صنعتی
۴۹	بند دوم: افشاء اطلاعات
۴۹	گفتار دوم: استثنائات قابل ثبت
۵۰	بند اول: موارد خلاف نظم عمومی و اخلاق
۵۰	بند دوم: روش‌های تشخیص، درمان و جراحی برای مداوای انسان یا حیوان
۵۱	بند سوم: گونه‌های گیاهی و حیوانی و فرآیندهای اساساً بیولوژیکی
۵۱	گفتار سوم: حقوق اعطائی
۵۱	بند اول: حقوق اعطائی در رابطه با محصولات ثبت شده
۵۲	بند دوم: حقوق اعطائی در رابطه با فرآیندهای ثبت شده
۵۲	الف- حقوق انحصاری
۵۳	ب- رفع مسئولیت اثبات در رابطه با فرآیندهای ثبت شده
۵۴	بند سوم: حق واگذاری یا انتقال
۵۴	گفتار چهارم: استثنائات حقوق اعطائی
۵۵	گفتار پنجم: مجوزهای اجباری
۵۶	بند اول: شرایط اعطاء مجوزهای اجباری
۵۶	الف- موردی بودن
۵۶	ب- انجام تلاش‌های قبلی برای جلب رضایت دارنده حق
۵۶	ج- دامنه و مدت
۵۷	د- غیرانحصاری و غیرقابل انتقال بودن

- ه- بازار داخلی ۵۷
- و- خاتمه استفاده از مجوزهای اجباری ۵۸
- ز- پرداخت کافی ۵۸
- ح- تجدید نظر ۵۹
- بند دوم: موارد اعطاء مجوزهای اجباری ۵۹
- الف- اضطرار ملکی یا سایر شرایط حائز فوریت فوق العاده ۵۹
- ب- رویه‌های ضد رقابتی ۶۰
- ج- استفاده عمومی غیر تجاری ۶۱
- د- اختراعات وابسته ۶۱
- گفتار ششم: ابطال یا لغو ۶۲
- گفتار هفتم: مدت حمایت ۶۲
- مبحث دوم: مزایای موافقتنامه تریپس ۶۲

بخش سوم: حق اختراع در سازمان جهانی مالکیت فکری ۶۴

فصل اول: کنوانسیون پاریس ۶۵

- مبحث اول: حقوق اساسی ۶۵
- گفتار اول: اصل رفتار ملکی ۶۵
- گفتار دوم: اصل حق تقدم ۶۶
- بند اول: اثر حق تقدم ۶۶
- بند دوم: الزامات مربوط به حق تقدم ۶۷
- الف- اظهارنامه ثبت شده قانونی ۶۷
- ب- اولین اظهارنامه ثبت شده ۶۸
- ج- هویت متقاضی ۶۸
- د- وحدت اظهارنامه ۶۹
- ه- ثبت اظهارنامه بعدی در مهلت مقرر ۶۹
- و- اعلامیه حق تقدم ۷۰

۷۰	..... بند سوم: تشریفات بعد از ثبت اظهارنامه بعدی
۷۱	..... بند چهارم: حق تقدم مضاعف و حق تقدم جزئی
۷۲	..... مبحث دوم: قواعد ناظر بر حق اختراع
۷۲	..... گفتار اول: استقلال ورقه‌های اختراع
۷۳	..... گفتار دوم: ذکر نام مخترع
۷۳	..... گفتار سوم: واردات توسط مالک حق اختراع
۷۴	..... گفتار چهارم: مجوزهای اجباری
۷۶	..... گفتار پنجم: مهلت ارفاقی برای پرداخت حق ثبت جهت ابقاء حقوق
۷۷	..... گفتار ششم: اختراعات در عبور و مرور بین‌المللی
۷۸	..... گفتار هفتم: اختراعات نمایش داده شده در نمایشگاه‌های بین‌المللی
۷۹	..... مبحث سوم: مزایای کنوانسیون پاریس
۸۰	..... فصل دوم: معاهده همکاری ثبت اختراع
۸۰	..... مبحث اول: اهداف معاهده
۸۱	..... مبحث دوم: سیستم اجرایی معاهده
۸۱	..... گفتار اول: ثبت اظهارنامه بین‌المللی
۸۱	..... بند اول: متقاضیان
۸۱	..... بند دوم: اداره دریافت کننده
۸۲	..... بند سوم: اسناد تشکیل دهنده اظهارنامه بین‌المللی
۸۲	..... الف- تقاضا
۸۳	..... ب- توصیف
۸۳	..... ج- ادعاها
۸۴	..... د- نقشه‌ها
۸۴	..... ه- خلاصه
۸۴	..... بند چهارم: زبان اظهارنامه بین‌المللی
۸۵	..... بند پنجم: هزینه‌های اظهارنامه بین‌المللی
۸۶	..... بند ششم: بررسی اظهارنامه بین‌المللی
۸۶	..... الف- موارد مؤثر بر تاریخ ثبت بین‌المللی
۸۷	..... ب- موارد بی‌تأثیر بر تاریخ ثبت بین‌المللی

۸۸	بند هفتم: اثر اظهارنامه بین‌المللی .....
۸۸	بند هشتم: نسخه‌های اظهارنامه .....
۸۹	گفتار دوم: جست و جوی بین‌المللی .....
۸۹	بند اول: موضوع جست و جو بین‌المللی .....
۸۹	بند دوم: مرجع جست و جوی بین‌المللی .....
۹۰	بند سوم: حداقل اسناد .....
۹۰	بند چهارم: گزارش جست و جوی بین‌المللی .....
۹۱	بند پنجم: جست و جوی بین‌المللی تکمیلی .....
۹۲	گفتار سوم: انتشار بین‌المللی .....
۹۲	بند اول: زمان انتشار بین‌المللی .....
۹۳	بند دوم: زبان انتشار بین‌المللی .....
۹۳	بند سوم: نحوه انتشار بین‌المللی .....
۹۴	بند چهارم: آثار انتشار بین‌المللی .....
۹۴	گفتار چهارم: بررسی مقدماتی بین‌المللی .....
۹۵	بند اول: متقاضیان ذینفع از بررسی مقدماتی بین‌المللی .....
۹۵	بند دوم: درخواست بررسی مقدماتی بین‌المللی .....
۹۶	بند سوم: مرجع بررسی مقدماتی بین‌المللی .....
۹۶	بند چهارم: گزارش بررسی مقدماتی بین‌المللی .....
۹۷	گفتار پنجم: مرحله ملی .....
۹۷	مبحث سوم: مزایای معاهده همکاری ثبت اختراع .....
۹۷	گفتار اول: مزایا برای ادارات ثبت اختراع .....
۹۸	گفتار دوم: مزایا برای متقاضیان .....
۹۹	گفتار سوم: مزایا برای اقتصاد و صنعت ملی .....
۱۰۰	فصل سوم: موافقتنامه استراسبورگ راجع به طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات .....
۱۰۰	مبحث اول: تاریخچه و آشنایی با موافقتنامه .....
۱۰۱	مبحث دوم: نحوه طبقه‌بندی .....
۱۰۳	مبحث سوم: زبان طبقه‌بندی .....
۱۰۳	مبحث چهارم: بازبینی طبقه‌بندی .....

مبحث پنجم: مزایای موافقتنامه استراسبورگ ۱۰۴

فصل چهارم: معاهده بوداپست راجع به شناسایی بین‌المللی امانت‌گذاری میکروارگانیزم‌ها برای

استفاده در تشریفات ثبت اختراع ۱۰۵

مبحث اول: تاریخچه و آشنایی با معاهده ۱۰۵

مبحث دوم: امانت‌گذاری میکروارگانیزم‌ها ۱۰۷

گفتار اول: امانت‌گذاری اصلی ۱۰۷

گفتار دوم: امانت‌گذاری جدید ۱۰۸

مبحث سوم: مرجع امانت‌گذاری بین‌المللی ۱۰۹

گفتار اول: الزامات مقرر برای صلاحیت مرجع امانت‌گذاری بین‌المللی ۱۰۹

گفتار دوم: تحصیل وضعیت مرجع امانت‌گذاری بین‌المللی ۱۱۰

مبحث چهارم: ارائه نمونه‌های میکروارگانیزم‌ها ۱۱۰

گفتار اول: ارائه به ادارات مالکیت صنعتی ۱۱۱

گفتار دوم: ارائه به امانت‌گذار یا ارائه تحت اجازه وی ۱۱۱

گفتار سوم: ارائه به اشخاص دارنده حق ۱۱۲

مبحث پنجم: نگهداری از میکروارگانیزم‌ها ۱۱۲

مبحث ششم: مزایای معاهده بوداپست ۱۱۳

فصل پنجم: معاهده قانون ثبت اختراع ۱۱۴

مبحث اول: تاریخچه و آشنایی با معاهده ۱۱۴

مبحث دوم: دامنه شمول معاهده ۱۱۵

مبحث سوم: تاریخ ثبت اظهارنامه ۱۱۶

گفتار اول: الزامات مربوط به اظهارنامه ۱۱۶

بند اول: عناصر اظهارنامه ۱۱۶

بند دوم: زبان اظهارنامه ۱۱۷

گفتار دوم: اجرای بعدی الزامات مقرر برای اظهارنامه ۱۱۸

گفتار سوم: تاریخ ثبت در صورت ثبت بخشی جامانده از توصیف یا نقشه ۱۱۸

گفتار چهارم: جایگزینی توصیف یا نقشه با ارجاع به اظهارنامه ثبت شده قبلی ۱۱۹

- ۱۲۰ ..... مبحث چهارم: اظهارنامه و فرم‌های استاندارد شده
- ۱۲۱ ..... مبحث پنجم: ساده سازی تشریفات نزد ادارات
- ۱۲۱..... گفتار اول: محدودیت برای نمایندگی اجباری
- ۱۲۲..... گفتار دوم: محدودیت در ارائه سند یا مدرک
- ۱۲۲..... گفتار سوم: محدودیت در مورد الزام به ثبت نسخه‌ای از اظهارنامه مقدم و ترجمه آن
- ۱۲۳..... گفتار چهارم: الزام ادارات به پذیرش یک مکاتبه در موارد خاص
- ۱۲۳ ..... مبحث ششم: اجتناب از اتلاف یا از دست دادن حقوق
- ۱۲۳..... گفتار اول: جبران در مهلت‌های مقرر شده
- ۱۲۴..... گفتار دوم: اعاده حقوق
- ۱۲۵..... گفتار سوم: اصلاح یا اضافه نمودن ادعای تقدم
- ۱۲۵..... گفتار چهارم: اعاده حق تقدم
- ۱۲۷ ..... مبحث هفتم: مکاتبات کاغذی و الکترونیکی
- ۱۲۷ ..... مبحث هشتم: مزایای معاهده قانون ثبت اختراع

۱۲۸ ..... نتیجه گیری

۱۳۲ ..... منابع

مقدمه

بیان مسأله

اختراع در لغت به معنی آفرینش، نوآوری و ابداع و در علم حقوق نتیجه سعی، تلاش و فعلیت افکار مخترع است که در صورت رعایت شرایطی خاص کشورها یا حتی سازمان‌های مختلف اقدام به حمایت از آن تحت عنوان حق اختراع می‌نمایند. حق اختراع در واقع به مخترع یا مالک آن حقوقی انحصاری، موقت و مشروط در جهت استفاده، عرضه، فروش، انتقال و تحصیل مجوز بهره‌برداری اعطاء می‌کند. این حق از توابع حقوق مربوط به مالکیت فکری می‌باشد که به طور اعم حاصل قوه نبوغ و افکار بشر را تحت حمایت قرار می‌دهد. نیاز به وجود چنین حمایتی، که برای رشد رفاه، صنعت و اقتصاد کشورها امری حیاتی است نه تنها در سطح خرد آن، بلکه همکاری‌هایی بین‌المللی را در سطح کلان ایجاب نمود.

شروع این همکاری‌ها ابتدا با انعقاد کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی در سال ۱۸۸۳ میلادی خورده که بخشی از قواعد این کنوانسیون مربوط حمایت از اختراعات می‌باشد. این کنوانسیون با اینکه حاوی قواعد خاصی با توجه به نیازهای حال حاضر نمی‌باشد، اما به عنوان اولین توافق بین‌المللی در این زمینه، نسبت به اقتضاء زمان خود گام بسیار بزرگی محسوب می‌گردد. گام بعدی در این رابطه سال‌ها بعد با انعقاد معاهده همکاری ثبت اختراع در سال ۱۹۷۰ برداشته شد. معاهده همکاری ثبت اختراع به نوعی شاخص‌ترین دستاورد تاکنون در این زمینه محسوب می‌شود. این معاهده این امکان را به مخترع می‌دهد که با ثبت یک اظهارنامه بین‌المللی در ادارات هر یک از اعضا، از آثار آن در دیگر کشورهای عضو بهره‌مند گردد. در واقع معاهده همکاری ثبت اختراع موجب تسهیل ورود در فرآیند ثبت اختراع در دیگر کشورها می‌شود. اهمیت این معاهده از این جنبه نیز قابل توجه است که بسیاری از کشورهای جهان، از جمله قریب به اتفاق کشورهای بزرگ صنعتی اعضای آن را تشکیل می‌دهند. بنابراین این امر علاوه بر اینکه موجب انتقال فناوری خواهد شد، منافع مخترعینی که خواهان ثبت اختراعات خود در دیگر کشورها، خصوصاً کشورهای بزرگ صنعتی هستند را نیز تأمین می‌نماید.

در مرحله بعدی تقریباً به موازات معاهده مذکور، سازمان جهانی مالکیت فکری (با نام اختصاری وایپو) تأسیس گشت. این سازمان که هم‌اکنون با حفظ استقلال یکی از آژانس‌های تخصصی سازمان ملل است

با هدف حمایت از مالکیت فکری شکل گرفت. از جمله فعالیت‌های مهم این سازمان تبادل اطلاعات راجع به مالکیت فکری و ارائه کمک‌های فنی لازم به کشورهای عضو می‌باشد. با این وجود مهم‌ترین امتیازی که می‌توان برای سازمان جهانی مالکیت فکری قائل بود این است که به لحاظ کیفیت بالای امکانات و نیروهای متخصص، معاهدات بسیاری را در زمینه مالکیت فکری مدیریت می‌نماید. در زمینه حق اختراع پس از تأسیس این سازمان کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی و معاهده همکاری ثبت اختراع تحت مدیریت این سازمان قرار گرفتند. بعلاوه تحت مدیریت این سازمان معاهداتی دیگری در این زمینه به نام‌های موافقتنامه استراسبورگ راجع به طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات، معاهده بوداپست راجع به شناسایی بین‌المللی امانت‌گذاری میکروارگانیزم‌ها برای استفاده در تشریفات ثبت اختراع و معاهده قانون ثبت اختراع انعقاد گشت. موافقتنامه استراسبورگ در واقع یک سیستم بین‌المللی و به روز را برای طبقه‌بندی اختراعات در رشته‌های مختلف فناوری بنیان نهاد که امکان یک جست و جوی کارآمد و مطمئن را فراهم می‌سازد. به واسطه معاهده بوداپست نیز امانت‌گذاری میکروارگانیزم‌ها در یک مرجع بین‌المللی بدین منظور، برای ثبت اختراعاتی که متضمن یک میکروارگانیزم یا استفاده از آن است در دیگر کشورها مورد شناسایی قرار گرفته و معتبر واقع می‌گردد. در نهایت معاهده قانون ثبت اختراع به منظور هماهنگ‌سازی رویه‌های رسمی ثبت اختراع نظیر شکل و محتوی یک اظهارنامه ثبت اختراع انعقاد گشت که البته فقط شامل قواعد شکلی بوده و قواعد ماهوی را در بر نمی‌گیرد.

از طرف دیگر، سازمان جهانی تجارت در پایان دور اروگوئه، با هدف تنظیم قوانین تجارت و رفع اختلافات در این زمینه در سال ۱۹۹۵ تأسیس، و جانشین موافقتنامه عمومی تعرفه و تجارت (گات) گشت. حمایت از مالکیت فکری در این سازمان تحت موافقتنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری (با نام اختصاری تریپس)، که یکی از سه اسناد مؤسس این سازمان می‌باشد به عمل آمد. موافقتنامه تریپس از جامع‌ترین موارد در خصوص حمایت از مالکیت فکری می‌باشد. این موافقتنامه علاوه بر پیش‌بینی برخی قواعد عمومی و اصول اساسی که مجری بر تمامی مصادیق مالکیت فکری است، در زمینه حق اختراع حداقل قواعد و استانداردهایی که اعضا ملزم به رعایت آن می‌باشند را مقرر می‌دارد. اما مهم‌ترین امتیازی که در این رابطه می‌توان ذکر نمود این است که به واسطه وجود نظام حل و فصل اختلاف در سازمان جهانی تجارت، می‌توان از آن به عنوان یکی از بهترین ابزارها در جهت حمایت از اختراعات و حقوق مخترعین در عرصه بین‌المللی نام برد.

سوالات تحقیق

این تحقیق در صدد پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشد:

۱. قواعد و آثار حق اختراع در سازمان جهانی تجارت چیست؟
۲. قواعد و آثار حق اختراع در سازمان جهانی مالکیت فکری چیست؟
۳. چه رابطه‌ای میان این دو سازمان حول موضوع حق اختراع برقرار است؟

سابقه تحقیق

در زمینه حق اختراع مطالعات و سوابق قابل توجهی چه در عرصه داخلی و چه در عرصه خارجی به انجام رسیده و موجود است. در عرصه داخلی یکی از شاخص‌ترین موارد قابل ذکر مقاله موافقتنامه جنبه‌های مرتبط با تجارت حقوق مالکیت فکری و تطبیق آن با مقررات مربوط به حق مالکیت فکری ایران در خصوص حق اختراع می‌باشد که در سال ۱۳۸۳ توسط دکتر امیر هوشنگ فتحی‌زاده نگارش یافته است که در بخش‌هایی از آن مطالعاتی راجع به قواعد مربوط به حق اختراع در موافقتنامه تریپس و کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی داشته است. همچنین از دیگر موارد شاخص و برجسته در این زمینه می‌توان به کتاب حقوق اختراعات اشاره نمود که در سال ۱۳۸۷ توسط دکتر سید حسن میرحسینی تألیف شده است، که مطالعه نسبتاً جامع و وسیعی حول این موضوع داشته و در بخشی از کتاب نیز به صورت جزئی و خلاصه نگاهی تطبیقی به قواعد مربوط به حق اختراع در هر یک از سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری داشته است. از جانب دیگر در عرصه بین‌المللی نیز سوابق متعددی موجود است، اما شاخص‌ترین و جامع‌ترین موردی که می‌توان بدان اشاره نمود کتاب راهنمای مالکیت فکری می‌باشد که به واسطه سازمان جهانی مالکیت فکری به انتشار رسیده است. این کتاب که چندین بار به ویرایش رسیده و آخرین نسخه آن در سال ۲۰۰۸ تجدید چاپ شده است، در واقع وسیع‌ترین مطالعه را در حوزه مالکیت فکری داشته است و به تبع بخشی از آن مربوط به حق اختراع می‌باشد.

ضرورت تحقیق

اکثر سوابق و مطالعات داخلی موجود حول محور حق اختراع نزدیک به یک دهه یا حتی بیش از آن عمر دارد. منابع حقوقی، خصوصاً در شاخه‌های بین‌المللی با توجه به پویایی روزافزون آن نیاز دارد که همواره به روز بوده و همگام با تغییرات پیش رود. همچنین با توجه کمبود منابع پارسی زبان، نیاز به وجود شناخت و مطالعه‌ای بیشتر در این زمینه ضروری تشخیص داده می‌شود. آشنایی با این قواعد با توجه به اینکه مؤید قواعد و استانداردهای جهانی است، هم در رابطه با اعضا هم جهت الحاق امری ضروری خواهد بود. بعلاوه چنین شناختی برای متقاضیان، که اصلی‌ترین ذینفعان حق اختراع را تشکیل می‌دهند نیز مفید می‌باشد.

فرضیات

در پاسخ به سوالات این تحقیق فرضیات زیر مطرح می‌گردد:

۱. قواعد و آثار مربوط به حق اختراع در سازمان جهانی تجارت برخی از مقررات ماهوی موافقتنامه تریپس را شامل می‌گردد که حقوقی را برای هرگونه محصول یا فرآیندی که تازه، حاوی گام ابداعی و متضمن کاربرد صنعتی باشد مقرر می‌دارد که موجب یکپارچه‌سازی و تضمین حداقل حقوق مخترعین در این رابطه می‌شود؛
۲. قواعد و آثار مربوط به حق اختراع در سازمان جهانی مالکیت فکری شامل برخی معاهدات تحت مدیریت این سازمان می‌شود که حقوقی را برای محصول یا فرآیندی که راهی جدید برای انجام عملی، یا راه‌حل تازه و نوآورانه برای حل یک مشکل فنی پیشنهاد می‌دهد منظور می‌دارد که ضامن منافع مخترعین و موجب تشدید همکاری‌های بین‌المللی حول موضوع حق اختراع می‌گردد؛
۳. این دو سازمان دارای تعاملی بسیار بالا بوده و به نوعی لازم و ملزوم یکدیگر می‌باشند؛ از طرفی سازمان جهانی تجارت ضامن اجرای حداقل حقوق و قواعد مربوط به حق اختراع است و از طرفی دیگر سازمان جهانی مالکیت فکری تکمیل کننده این قواعد می‌باشد.

اهداف تحقیق

هدف از این پایان‌نامه بررسی سیستم و مکانیزم حق اختراع، با تمرکز بر قواعد و آثار آن در سازمان جهانی تجارت که شامل مقررات تریپس، و سازمان جهانی مالکیت فکری که شامل معاهدات تحت مدیریت آن است می‌باشد. مباحث مطرح شده در این پایان‌نامه به صورت کاملاً طبقه‌بندی شده مورد بررسی قرار گرفته است تا موجب شناخت هرچه بهتر و دقیق‌تر قواعد مربوط به حق اختراع در این دو سازمان گردد.

کاربردهای تحقیق

این تحقیق دارای کاربردهای تئوری و عملی زیر می‌باشد:

به لحاظ تئوری تحقیق حاضر موجب شناخت دقیق و به روز از قواعد و آثار مربوط به حق اختراع در سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری، و همچنین آشنایی با تعاملات و ارتباط موجود میان این دو سازمان در این رابطه خواهد شد.

به لحاظ عملی نیز این تحقیق از آنجائیکه به تفصیل به معاهده همکاری ثبت اختراع، که یکی از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین معاهدات حول موضوع حق اختراع است می‌پردازد، قابل استفاده برای مخترعین یا متقاضیانی که خواهان ورود در فرآیند ثبت اختراع در دیگر کشورها تحت قواعد پیش‌بینی شده در معاهده مذکور هستند می‌باشد.

روش تحقیق

روش انجام تحقیق در این پایان‌نامه، به اقتضاء موضوع مورد بررسی به صورت کتابخانه‌ای می‌باشد که اکثراً ترجمه کتب، مقالات، اسناد و قواعد مربوط به حق اختراع در این دو سازمان، خصوصاً نوشتار وب‌سایت رسمی سازمان جهانی مالکیت فکری که حاوی به روزترین مطالب در این زمینه است را شامل می‌گردد. تجزیه و تحلیل داده‌ها و بیان مطالب در رسیدن به نتیجه نیز به صورت توصیفی انجام پذیرفته است.

نوآوری

تحقیق پیش رو علاوه بر مطالعه منابع به روز دنیا و به روز نمودن اطلاعات موجود، آخرین تغییرات مربوطه را در سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری را هم مطمح نظر قرار می‌دهد. بعلاوه تحقیق حاضر از این جهت که به مطالعه حق اختراع در این دو سازمان به موازات یکدیگر و همچنین تعاملات موجود میان آنها حول این موضوع می‌پردازد نیز حائز جنبه نوآوری می‌باشد.

پلان و ساماندهی

به طور کلی مطالب ذکر شده در این پایان‌نامه، بر اساس موضوع به سه بخش تقسیم گشته است. در بخش اول به بیان مفهوم دقیق حق اختراع و تعیین جایگاه آن در حقوق اموال می‌پردازیم. بعلاوه در این بخش به بیان مبانی نظری در حمایت از حق اختراع از چهار دیدگاه حقوق طبیعی، عدالت توزیعی، پیامدگرا و اقتصادی به همراه نقدهای وارده بر آنها پرداخته و سپس پیشینه تاریخی حق اختراع در عرصه بین‌المللی و البته پیشینه آن در حقوق ایران را نیز مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم. در بخش دوم که اختصاص به حق اختراع در سازمان جهانی تجارت، شامل قواعد موافقتنامه تریپس دارد، ابتدا به بیان قواعد عمومی و اصول اساسی آن که مجری بر تمامی مصادیق مالکیت فکری است پرداخته و سپس به بیان قواعد اختصاصی و مزایای آن می‌پردازیم. سرانجام در بخش سوم و آخر این پایان‌نامه به بررسی حق اختراع در سازمان جهانی مالکیت فکری که شامل قواعد کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی، معاهده همکاری ثبت اختراع، موافقتنامه استراسبورگ راجع به طبقه‌بندی بین‌المللی اختراعات، معاهده بوداپست راجع به شناسایی بین‌المللی امانت‌گذاری میکروارگانیزم‌ها برای استفاده در تشریفات ثبت اختراع و معاهده قانون ثبت اختراع و مزایای آنها می‌باشد خواهیم پرداخت.